

Volume II (2016)

B. S. DÜRING, *Küçük Asya'nın Tarihöncesi: Karmaşık Avcı Toplayıcılarından, Erken Kentsel Toplumlara*. İstanbul 2016. Koç Üniversitesi Yayınları, 392 sayfa (6 resim ve 60 şekil ile birlikte). Çev. A. Keskin. ISBN: 9786059389037

Tolga KARAHAN

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni T. Karahan, *Küçük Asya'nın Tarihöncesi: Karmaşık Avcı Toplayıcılarından, Erken Kentsel Toplumlara*. Yazar: B. S. Düring, Çeviren: A. Keskin. *Libri* II (2016) 521-523. DOI: 10.20480/lbr.2016047

Geliş Tarihi: 03.12.2016 | Kabul Tarihi: 23.12.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 26.12.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016047>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

B. S. DÜRING, *Küçük Asya'nın Tarihöncesi: Karmaşık Avcı Toplayıcılarından, Erken Kentsel Toplumlara*. İstanbul 2016. Koç Üniversitesi Yayınları, 392 sayfa (6 resim ve 60 şekil ile birlikte). Çev. A. Keskin. ISBN: 9786059389037

Tolga KARAHAN*

Rana Alpgöz'ün yayına hazırladığı, Blade S. Düring tarafından kaleme alınan ve de Koç Üniversitesi Yayınları aracılığıyla yayımlanan "*Küçük Asya'nın Tarihöncesi; Karmaşık Avcı Toplayıcılarından, Erken Kentsel Toplumlara*" başlıklı bu çalışma Küçük Asya'nın jeolojik ve coğrafi yapısına ışık tutmaktadır. Bu doğrultuda tanıtımı yapılan çalışma, Epipaleolitik/Mezolitik Dönem ile MÖ XX. yüzyıl arasında kalan dönemi son derece ayrıntılı, güncel, konunun önemli noktaları hakkındaki farklı düşünceleri ifade edebilen aktarımıyla, kendi alanında son derece önemli bir yere sahip olabilecek bir kitaptır. Özet itibarıyla bu kitapta, MÖ XX. binyıl ile II. binyıl arasındaki zaman diliminde, Küçük Asya'daki kültürel gelişim kapsamlı bir şekilde işlenmektedir.

Yazar, 2010 yılı başlarında çalışmalarına başlamış ve çalışmasının birinci baskısını 2016 yılının Haziran ayında gerçekleştirmiştir. Eserin içeriğinde Küçük Asya'nın bölgesel olarak incelenmekte olduğu; şekiller, tablolar ve fotoğraflarla da bu incelemelerin desteklendiği görülmektedir. Kronolojik bir biçimde, son derece yalın ve anlaşılır bir dille yazılmış olan kitap, oldukça uzun bir zaman dilimine ışık tutmaktadır. *Şekiller* (11), *Tablolar* (13) ve de *Teşekkür* (15) kısımlarının ardından gelen *Giriş* (11-21) bölümünde kitabın içeriğiyle ilgili bilgilendirme yapıldıktan sonra, 7 bölüm altında toplanan kitaba geçilmektedir.

Eser, *Küçük Asya Toprakları* (21-36), *Küçük Asya'da Arkeoloji* (37-45), *Epipaleolitik ve Mezolitik Dönemin Avcı Toplayıcıları (MÖ 20.000-6000)* (47-62), *Güney Platosunun İlk Çiftçileri* (63-137), *Neolitik Yayılımlar* (139-212), *Aradaki Binyıllar* (219-275) ve de *Elitler ve Avam* (277-317) başlıklı bölümlerden oluşmaktadır. Kitap, *Sonuçlar* (321), *Kaynakça* (325) ve *Dizin* (383) kısımlarıyla sonlanmaktadır.

Birinci bölüm *Küçük Asya Toprakları* (21-36) olarak isimlendirilmektedir. Burada beş alt başlık ve bir sonuç bölümü bulunmaktadır. Yazar genel olarak, Küçük Asya'nın coğrafi, jeolojik, filolojik ve kültürel öğelerinden bahsetmektedir. Bu doğrultuda Küçük Asya'nın yüzölçümü, yapısal düzeyi, dağları, sınırları, doğal kaynakları, iklimsel özellikleri (-ki burada "*Küçük Asya'nın büyük oranda coğrafi özellikleriyle şekillenen dört ana iklimsel/ekolojik bölgesi vardır*" şeklinde önemli bir söylemde bulunmaktadır), geçmiş ve günümüz ekolojisi arasındaki gelişim/değişimler ve veri toplama metotları incelenmekte, söz konusu bölge detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

İkinci bölüm ise, *Küçük Asya'da Arkeoloji* (37-45) olarak isimlendirilmektedir. Burada, yedi alt

* MA., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Entitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. tolgakarahan34@gmail.com

başlık ve bir de sonuç kısmı yer almaktadır. Genel olarak üzerinde durulan konu bölüm içerisinde iki kısma ayrılmış durumdadır. İlk kısımdaki dört alt başlık altında genel olarak Küçük Asya’da yapılan arkeolojik çalışmalara, ikinci kısımdaki üç alt başlık altındaysa Mezolitik ve Neolitik dönemlere yönelik araştırmaların nasıl ve kimler tarafından yapıldığına odaklanılmaktadır. Bu bağlamda, Küçük Asya’daki arkeolojinin tarihi, pratik kökenleri ve mevcut gelişimi ele alınarak, kronolojik bir sırada incelenmektedir. Bölümün ikinci kısmındaysa, Mezolitik ve Neolitik kazıların başlangıç aşamaları aktarılmaktadır. Akabinde, Cumhuriyet’in ilk yıllarında, ulus kültürü yaratmaya yönelik sürdürülen arkeolojik araştırmalar ve bu araştırmalardan sıyrılan Türkiye arkeolojisinin gelişim aşamaları anlatılmaktadır. Son olarak, 1960’larda Türk ve yabancı arkeologların kaynaşmasıyla devam eden ve günümüze ulaşan Türkiye arkeolojisi, ana hatlarıyla özetlenmektedir.

Üçüncü bölüm *Epipaleolitik ve Mezolitik Dönemin Avcı-Toplayıcıları (MÖ 20.000-6000)* (47-62) olarak isimlendirilmektedir. Burada altı alt başlık ve bir de sonuç kısmı yer almaktadır. Bu altı alt başlık kronolojik bir sırayla, Küçük Asya bünyesindeki bölgelerin söz konusu dönemdeki genel hatlarını kapsamaktadır. Genel anlamda bölümün ana konusunu, “*Küçük Asya’daki Epipaleolitik ve Mezolitik dönemlerin, birçok arkeoloğun da düşündüğü gibi, Levant Bölgesi’ndeki tarım sayesinde kurulmuş bir koloni hareketiyle geliştiği düşüncesinden ziyade Küçük Asya’da Levant’tan ayrı gelişen bir kültür olduğu*” savı oluşturmaktadır. Akabinde, Antalya’da ele geçen buluntuların Zagros Dağları eteklerindeki buluntu gruplarıyla bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Son olarak, Neolitik ve Epipaleolitik/Mezolitik pratiklerinin anlaşılması için temasların nasıl ve ne şekilde araştırılması gerektiğini ayrıntılı örneklemelerle açıklayan yazar, konuyu görsel iletişim sanatlarına getirmekte ve üçüncü bölümü obsidyen takas-ticareti yöntemleri üzerinden kültürel bağlantılar kurarak bitirmektedir.

Dördüncü bölüm MÖ 8500-6500 yılları arasını kapsamakta ve *Güney Platosu’nun İlk Çiftçileri* (63-137) olarak isimlendirilmektedir. Burada yazar, Yakınoğu Neolitiğinin Levant Bölgesi’ndeki “merkez bölgeler” anlayışından ziyade “çok merkezli” bir yapı içerisinde incelenmesinin gerekliliğini aktarmaktadır. Bu sayede, bölgeler arasındaki Neolitik etkileşimlerin nasıl daha iyi anlaşılacağını anlatmaktadır. Akabinde, Neolitikleşme tanımını kullanmaktadır ve Küçük Asya’daki Neolitikleşmenin bölgesel, maddesel ve kültürel etkileşimlerini alt başlıklar altında inceleyerek açıklamaktadır. Bu doğrultuda, önemli Neolitik höyüklerin bilgilerini içeren alt başlıklarla birlikte Orta Anadolu’nun güney kısmı içerisindeki önemli Neolitik bölgeleri tek tek işlemektedir. Bu incelemeleri yaparken de aklımıza gelebilecek her alandan (biyoloji, antropoloji, zooloji, coğrafya, sanat, sosyoloji vs.) faydalanarak, disiplinler arası çalışma etiğinden yararlanmaktadır. Bu çalışmaları da, yine kitabın bütününde yaptığı gibi, kronolojik bir sistemde devam ettirmektedir. Bölümün sonuç kısmında yer alan, “*bu bölgenin neolitiğinin muhtemelen demografik baskı ya da kaynak sıkıntısının bir sonucu değil, her şeyin üstünde toplumsal-ideolojik bir olgu olduğu yönündeki bu sonuç, bütün olarak Yakınoğu Neolitiğini ve yüz yüze toplulukların ötesinde toplumların ilk nasıl şekillendiğini anlamamızda büyük önem taşır*” ibaresiyle bu bölümün bütün amacı tek bir cümlede açıklanmaktadır.

Neolitik yaşam biçimlerinin benimsendiği Orta Anadolu’nun batı, kuzeybatı ve güneydoğusundaki bölgelerden ele geçen ve bu kritik döneme ait verilerin tartışıldığı beşinci bölüm *Neolitik Yayılımlar* (139-212) olarak isimlendirilmekte ve on beş alt başlığa ayrılmaktadır. Burada, Orta Anadolu içerisinde meydana gelen dönüşümlerin göz önüne alındığını ve önemli bir sorunun cevabının arandığını görmekteyiz. Bu soru şöyle özetlenmektedir; “*Neolitiğin yayılmasının, çiftçilerin demografik genişlemesinin bir sonucu mu, yoksa yerel avcı-toplayıcı grupların bir*

dönüşümü olarak mı görülmesi gerektiği, ya da ikisinin bir kombinasyonu mu olduğu gibi geleneksel sorulardan başka, Neolitik yaşam biçiminin genişlemesinin neden yaklaşık MÖ 6500 civarında olduğu sorusunu sormalıyız?". Yukarıdaki sorunun cevabının arandığı konunun ana mantığını, kitabın genelinde olduğu gibi, bölgeleri kronolojik olarak, birbirleriyle karşılaştırılarak ve aralarındaki etkileşimi bulgularla destekleyerek açıklayan yazar, bu bölümde Orta Anadolu'nun bir önceki bölümde yürüttüğü mantıkla, disiplinler arası bir biçimde, çok merkezli bir yapı şeklindeki araştırılması gerektiği düşüncesiyle ifade etmektedir. Son olarak yazar, Neolitik için önemli merkezlerin önemli dönemlerini kronolojik bir sıraya sokmaktadır ve yarattığı ara başlıkların içeriğinde önceki bölümlere nazaran biraz daha teorik bir dil kullanarak ve kazı raporlarından istifade ederek, etkileşimleri açıklamaya çalışmaktadır.

Kitabın kronolojik sırasının bozulmadığı altıncı bölüm, *Aradaki Binyıllar* (219-275) olarak isimlendirilmektedir. Yazar burada, Küçük Asya'daki Khalkolitik Çağ'a ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bölüm yedi alt başlık altında incelenmektedir. Bölgesel ve kronolojik incelemelerin, geçmiş dönem araştırmacıları ve onların araştırma sonuçlarıyla desteklediği bölümde, genel olarak Khalkolitik Çağ'ın tekrar değerlendirildiğini görülmektedir. Özellikle Orta Khalkolitik'in ihmal edilmiş bir zaman dilimi olarak nitelendirildiği kitapta, bu durumun Türk ve yabancı arkeologların neo-evrimci paradigmalarının sonucu olduğu belirtilmektedir. Khalkolitik'in Küçük Asya'da olaysız bir dönem olarak tanımlandığı çalışmada yazar, son yıllarda araştırmaların artmasıyla Orta Khalkolitik ve Khalkolitik Çağ'ın daha iyi anlaşılabilceğini ileri sürmektedir. Sonuç olarak, önmüzdeki çalışmalar sonucunda, bu konu hakkında daha detaylı bilgilere ulaşılabileceği ve konunun yeniden tartışılacağı düşüncesiyle, altıncı bölüm sonlandırılmaktadır.

Yedinci bölüm, *Elitler ve Avam* (277-319) olarak adlandırılmaktadır. Yazar burada, Erken Tunç Çağı arkeolojisinin, buluntu ve veri bolluğuyla Khalkolitik'ten çok farklı olduğunu belirtmektedir. Bu bölümde yer alan altı alt başlıkta yazar, Erken Tunç Çağı'nı Küçük Asya'da üç evreye ayırarak incelemektedir. Bu incelemeyi diğer bölümlerde yaptığı gibi, kronolojik ve bölgelerin farklı farklı, birbirleri arasındaki siyasi, kültürel, filolojik vb. etkileşimlerini inceleyerek kaleme almaktadır.

Sonuçlar (321-324) kısmında ise yazar, "bu kitabın içindekilerden çıkarılabilecek başlıca sorular nelerdir?" sorusunu okuyucularına yöneltmekte ve araştırdığı dönemlerin sınırlarını kültürel farklılıklarla ifade etmektedir. Akabinde kitabın içerisindeki bölümleri ayrı ayrı paragraflar şeklinde özetlemektedir. Son olarak, giderek artan tarihöncesi araştırmalarının, geçmişte yapılmış düzensiz tarihöncesi araştırmalarına nazaran, daha derli toplu sonuçlar doğurabileceğini aktarmaktadır. Bu aktarımını da, "kitabın on yıl içinde eskimiş olabileceği olasılığı beni endişelendirmiyor" diyerek savunmakta ve bu ibaresiyle kitabını sonlandırmaktadır.